

## BAZALNA STIMULACIJA

Martina TRNČEVIĆ, mag. med. techn.  
Škola za medicinske sestre Vinogradska  
Vinogradska cesta 29, 10 000 Zagreb  
[martina.trncevic@yahoo.com](mailto:martina.trncevic@yahoo.com)

Ivana PIŠĆENEC, mag. med. techn.  
Škola za medicinske sestre Vinogradska  
[ivanapiscenec@gmail.com](mailto:ivanapiscenec@gmail.com)

dr. sc. Višnja PRANJIĆ  
Škola za medicinske sestre Vinogradska  
[vpranjic70@gmail.com](mailto:vpranjic70@gmail.com)

### SAŽETAK

Bazalna stimulacija je edukacijsko-terapijski i sestriński koncept njege namijenjen bolesnicima svih dobnih skupina koji imaju narušen tjelesni i kognitivni integritet. Koncept bazalne stimulacije razvio je prof. dr. med. Andreas Fröhlich sredinom 1970-ih godina. Obuhvaća velik broj tehnika za taktilnu, somatsku, vibracijsku, vestibularnu, gustatornu, olfaktornu, auditivnu i vizualnu stimulaciju. U svom radu slijedi holistički pristup kroz koji se izgrađuju emocije poput povjerenja i samosvijesti, a istodobno se smanjuju strah i napetost. Cjelokupan koncept bazalne stimulacije temelji se na saznanjima iz područja obrazovanja, fiziologije, anatomije, neurologije, razvojne psihologije i sestrinstva. Njegovo osnovno načelo je posredovanje osjeta pomoću tijela osobe i stimulacija njegove percepcije, što mu omogućuje bolju komunikaciju s okolinom. Osnovni elementi uključuju kretanje, komunikaciju i percepciju te integraciju svih tih elemenata. Važno je naglasiti da Koncept bazalne stimulacije poštuje individualnu osobnost svakog korisnika u najvećoj mogućoj mjeri. Uvažavajući holistički pristup, medicinske sestre se u procesu zdravstvene njege osoba s invaliditetom mogu koristiti različitim oblicima podražaja i uspostaviti posebne oblike komunikacije, što će biti opisano u ovom radu.

*Ključne riječi:* bazalna stimulacija, medicinska sestra, holistički pristup, njega, invaliditet, rehabilitacija

### UVOD

Bazalna stimulacija je terapijsko-rehabilitacijska metoda usmjerena svim osobama smanjene percepcije koje trebaju stalne podražaje kako bi bili svjesni vlastitog tijela i okoline koja ih okružuje. Nastao je kao obrazovni koncept za

poticanje razvoja teško oštećene djece i adolescenata. Posljednjih godina se sve više implementira i u zdravstvenu njegu teško oboljelih, komatoznih osoba, osoba priključenih na respirator, osoba koje se dezorijentirane, dementne ili somnolentne, osoba s kranocerebralnim ozljedama, ali i

drugih bolesnika i djece s teškoćama u razvoju (Ljubičić, 2014). Takvim bolesnicima ta terapija nudi mogućnost uspostavljanja kontakta s okolinom. Koncept pretpostavlja da se svako ljudsko biće može vratiti na elementarne senzorne i komunikacijske potencijale koji nadilaze verbalnu komunikaciju. Za terapeuta komunikacija govorom tijela označava mogućnost stupanja u kontakt s pacijentom koji bi trebao moći osjetiti sebe i svoju okolinu (Fachlinik Enzenberg, 2021).

Time osoba postaje svjesna svoje tjelesne osobnosti što izaziva potrebu za aktivnim sudjelovanjem i težnju da postigne višu razinu samostalnosti. Najjednostavnije rečeno, bazalna stimulacija uključuje aktiviranje osjetnih područja i stimulaciju osnovnih iskustva tijela i pokreta kao i razvoj individualne neverbalne komunikacije kod ljudi kojima je oštećena pokretljivost, a komunikacije značajno narušena (Slika 1).



**Slika 1.** Bazalna stimulacija dodirom  
(izvor: Basal Stimulation in the Context of Pedagogy and Care, 2020.)

## POVIJESNI RAZVOJ

Koncept bazalne stimulacije razvio je profesor Andreas Fröhlich, njemački defektolog, sa svojim suradnicima sedamdesetih godina 20. stoljeća. On je je dokazao da urođene (bazalne) sposobnosti svakog čovjeka u području percepcije daju dovoljno polazište za promicanje i poticanje percepcije i komunikacije i taj koncept se od tada kontinuirano razvija i nalazi svoju široku primjenu. Izraz i pojam *bazalna stimulacija* potiču još iz tog vremena iako je

tijekom kontinuiranog razvoja doživio značajne promjene u svom sadržaju. Pristup se postupno razvijao „od metode koja je u početku bila dostupna samo kao tehnika, pa sve do sveobuhvatnog koncepta za višestruko ugrožene“ (Međunarodna udruga za promicanje bazalne stimulacije, 2021).

Prof. Christel Bienstein, diplomirana pedagoginja i medicinska sestra, voditeljica Instituta za sestinstvo na Privatnom sveučilištu Witten/Herdecke, prepoznala je

vrijednost bazalne stimulacije i osmislila potrebne terapijske prilagodbe u području sestrinstva (Institut mensch, ethik und wissenschaft, 2008.). Njemačko vijeće za zdravstvenu njegu dodijelilo joj je 2011.

godine nagradu za promociju koncepta bazalne stimulacije i implementaciju iste u sestrinskoj skrbi (Međunarodna udruga za promicanje bazalne stimulacije, 2021).



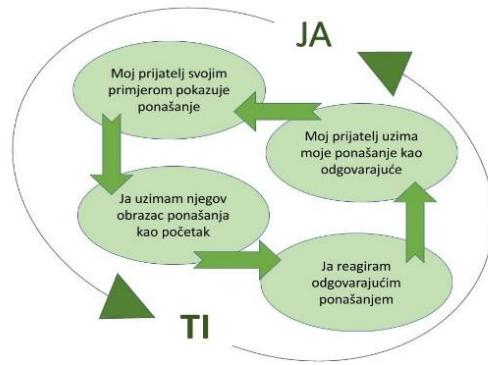
**Slika 2.** Prof. Christel Beinstein  
(izvor: Međunarodna udruga za promicanje bazalne stimulacije, 2021)

## KONCEPT BAZALNE STIMULACIJE

Bazalna stimulacija se može shvatiti kao „kognitivni pristup problemima i poteškoćama kod osoba s teškim invaliditetom“, kao model razumijevanja i djelovanja. Koncept se može odnositi i na bezbroj pozitivnih kliničkih iskustava koja su potkrijepljena znanstveno utemeljenim teorijskim aspektima (Basal Stimulation in the Context of Pedagogy and Care, 2020).

Vodeći princip bazalne stimulacije zasniva se na individualiziranom pristupu svakom korisniku. Ljudi su jednaki po svom dostojanstvu, ali često različiti u svojim interesima, sklonostima, životnim iskustvima ili stilovima komunikacije. Stoga uočavanje mogućih razlika ili karakternih osobina kod svake (teško

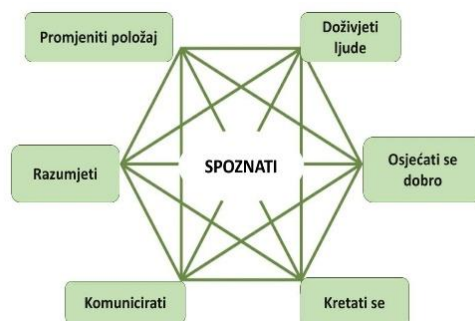
oštećene) osobe ima ključnu ulogu u izboru i provedbi terapije (Regionalni savez za cerebralnu paralizu (2019). Pedagoška, medicinska i terapijska interakcija uspijevaju samo ako se osobama s invaliditetom pristupi uvažavajući njihove posebnosti i specifičnosti. Bazalna stimulacija u središte pozornosti stavlja odgovor, potrebe i ciljeve korisnika, a pozitivan rezultat se može razviti samo u kvalitetnom dijalogu i partnerskim odnosom s osobom s invaliditetom. Naglasak međuljudskih odnosa uključuje etički stav profesionalaca što se može definirati i kao zaštitnički stav u korist osobe s invaliditetom. Slika 3 prikazuje preduvjet kvalitetne komunikacije i međusobnog razumijevanja kao polazne točke za aktivnosti bazalne stimulacije.



**Slika 3.** Utjecaj komunikacije i dijaloga na provođenje bazalne stimulacije (izvor: Regionalni savez za cerebralnu paralizu, 2019)

Koncept bazalne stimulacije naglašava holistički pristup kao temeljni preduvjet za poticaj razvoja korisnika (Basal Stimulation in the Context of Pedagogy and Care, 2020, Fachlinik Enzensberg, 2021). „Cjelovitost znači da najrazličitije procese učenja, iskustva, razmišljanja i percepcije, ali i

kretanje i komunikaciju, kao i druge razvojne procese“ obavlja ista osoba istovremeno (Regionalni savez za cerebralnu paralizu, 2019). Cjelovitost se odnosi i na roditelje, nastavnike i na terapeute (Slika 4).



**Slika 4.** Holistički pristup u bazalnoj stimulaciji (izvor: Regionalni savez za cerebralnu paralizu, 2019)

Nakon svega navedenog, može se reći da bazalna stimulacija nije univerzalni program edukacije, nije stimulacija osjetila kao ni metoda za poboljšanje njege. Također, nije zbirka konačnih rješenja za

svakog pojedinca kome je potrebna njega, terapija i edukacija. Temeljna misao koncepta ostavlja dovoljno slobodnog prostora za analize, nove ideje i varijante (Zdravstveno veleučilište, 2006).

## **CILJEVI BAZALNE STIMULACIJE**

Zdravlje, blagostanje, komunikacija, obrazovanje i aktivno sudjelovanje su osnova za bazalnu stimulaciju. Pet spomenutih kategorija obuhvaćaju temeljnu ideju bazalne terapije:

- održati život i spoznati razvoj
- percipirati svoj vlastiti život
- osjetiti sigurnost i graditi povjerenje
- razvijati svoj karakter
- izgrađivati život

## **PRIMJENA BAZALNE STIMULACIJE**

Koncept bazalne stimulacije je u svojim počecima primjene bio namijenjen ograničenoj grupi pojedinaca. Tijekom godina, ta grupa korisnika se znatno proširila. Danas profesionalci iz različitih specijalnosti kao što su liječnici, fizioterapeuti, medicinske sestre, logopedi, defektolozi primjenjuju bazalnu stimulaciju u radu s osobama svih dobnih skupina i poremećaja pri čemu je važno naglasiti da je bazalna stimulacija prvenstveno orijentirana na potrebe pojedinaca (Universitas und Rehabilitation Klinik Ulm, 2021). Korisnici mogu biti djeca, adolescenti i odrasli s teškim oštećenjima u mnogim ili čak svim životnim aktivnostima

- doživjeti vanjski svijet
- uspostaviti i održati odnose
- naći smisao i značenje
- živjeti samostalan i odgovoran život
- otkrivati svijet i razvijati se (Regionalni savez za cerebralnu paralizu, 2019)

Praktična primjena ima svoju validaciju samo ako su terapije individualno prilagođene krajnjem korisniku što podrazumijeva da su uzete u obzir potrebe, životna iskustva i ciljevi korisnika.

stoga trebaju pomoć drugih (u većem stupnju u odnosu na zdrave vršnjake).

U provedbi bazalne stimulacije medicinske sestre/tehničari naglasak stavljaju na percepciju, kretanje i komunikaciju, a najčešće uključuje sljedeće potrebe osoba s invaliditetom:

- tjelesna blizina, kako bi mogli osjećati i percipirati druge ljude
- pomoć medicinske sestre koja im na jednostavan način daje upute o okolini koja ih okružuje (prilagođavaju se njihovim individualnim mogućnostima izražavanja)

- pomoć medicinske sestre pri okretanju i promjeni položaja
- razumijevanje medicinske sestre unatoč nemogućnosti govora (Ljubičić, 2014, Regionalni savez za cerebralnu paralizu, 2019)

Bazalna stimulacija danas se sve više primjenjuje u zemljama diljem Europe s pozitivnim kliničkim rezultatima kod mnogih patoloških stanja i bolesti (DocCheck Flexicon, 2019, Feil, 2021), kao naprimjer:

- prijevremeno rođena djeca kojima je potrebna intenzivna njega (neurorizična djeca)
- djeca, adolescenti i odrasli koji imaju ozbiljne invaliditete (cerebralna paraliza, kranio-cerebralne ozljede, ozljede kralješnice, koma, hemiplegija, kvadriplegija)
- palijativna skrb (ljudi koji su stari, kojima je potrebna njega ili im se bliži kraj)
- pojedinci koji imaju kognitivni nedostatak (demencija)
- oboljeli od neke teže bolesti (moždani udar, multipla skleroza, parkinsonova bolest, ALS i druge neurološke bolesti)

Svi ti poremećaji povezani su s nedostatkom pokretljivosti i značajno oštećenom komunikacijom. Cilj je uspostaviti odnos s bolesnikom i uspostaviti odnos između njega i njegove okoline kroz osjetnu percepciju, tjelesnu orijentaciju i komunikacijske vještine (Basal Stimulation in the Context of Pedagogy and Care, 2020, Feil, 2021).

### **PREDNOSTI BAZALNE STIMULACIJE**

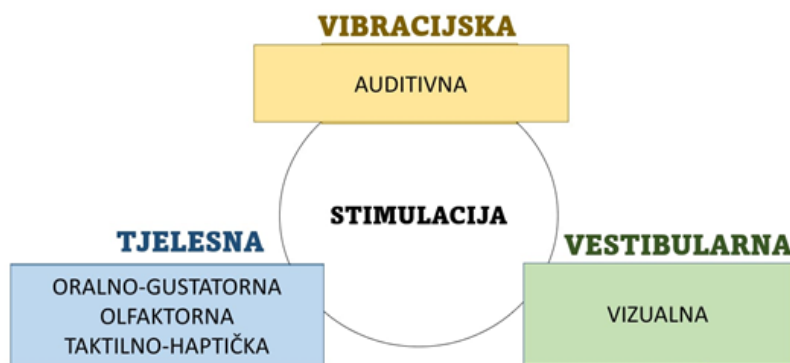
Korisnik terapije ne mora ispunjavati nikakve preduvjete kako bi ju mogao koristiti, odnosno od njega se ne očekuje nikakvo predznanje. Dovoljna je fizička prisutnost osobe koja se odnosi na „same početke sposobnosti komunikacije, percepcije, pokretljivosti, pažnje, učenja itd.“ (Regionalni savez za cerebralnu paralizu, 2019).

Dakle, sve osobe koje imaju teža oštećenja percepcije, kretanja i komunikacije mogu imati koristi od bazalne stimulacije, uključujući i dezorijentirane osobe starije životne dobi (Feil, 2021) i Regionalni savez za cerebralnu paralizu, 2019). Ovaj koncept se temelji na ideji tjelesnog i holističkog učenja koje se doživljava kroz sva osjetila.

## OSNOVNI ELEMENTI BAZALNE STIMULACIJE

Bazalnu stimulaciju dijelimo na osnovnu i dodatnu stimulaciju (Slika 5). Osnovnu stimulaciju čine tjelesna, vestibularna i

vibracijska stimulacija. Dodatna uključuje auditivno-ritmičku, vizualnu, oralno-gustatornu, olfaktornu i taktilno-haptičku stimulaciju (Ljubičić, 2014 i Zakladni Škola Zahradka, 2014).



**Slika 5.** Osnovni elementi bazalne stimulacije

(izvor: Galli-Stettler, F., Röthlisberger, E. & Delalay, C. (2014). Angebote aus dem Konzept Basale Stimulation bei Erwachsenen mit neurologischen Erkrankungen. Bern)

Primjenom različitih podražaja od strane terapeuta, korisnici bazalne stimulacije mogu razviti percepciju svog tijela, orijentaciju u prostoru i vremenu te ostvariti komunikaciju s okolinom. Tom metodom se stimulira svih pet osjetila (njih, sluh, okus, vid, osjećaj) samostalno ili u kombinaciji kako je prikazano na Slici 6, a to su:

- **taktilno-haptička stimulacija:** osjet dodira stimulira se ciljanim dodirivanjem preko kože – kupanje, masiranje i dodirivanje.
- **vizualna stimulacija:** osjetilo vida se stimulira optičkim podražajima iz okoline.
- **auditivno-ritmička stimulacija:** osjetilo sluha stimulira se zvukom ili glazbom uz ritmična ponavljanja.
- **olfaktorna stimulacija:** osjetilo mirisa pobuđuju različiti mirisi (eterična ulja, parfemi, omiljena jela)
- **oralno-gustatorna stimulacija:** osjet okusa aktiviraju različiti okusi (omiljena jela, konzistencija hrane); mogu se stimulirati usta i usna šupljina
- **vibracijska stimulacija:** vibracija ima za cilj postići osjećaj dubine, smirenosti i povećanja pažnje, te vratiti iskustvo kretanja (Demenzportal, 2021, Universitas und Rehabilitation Klinik Ulm, 2021).



Slika 6. Elementi bazalne stimulacije i kako ih aktivirati

(izvor: [https://www.thieme.de/statics/dokumente/thieme/final/de/dokumente/tw\\_pflegepaedagogik/abb-51-05-moegliche-erfahrungen-der-basalen-stimulation.jpg](https://www.thieme.de/statics/dokumente/thieme/final/de/dokumente/tw_pflegepaedagogik/abb-51-05-moegliche-erfahrungen-der-basalen-stimulation.jpg))

## PRIMJENA BAZALNE STIMULACIJE U ZDRAVSTVENOJ NJEZI

Bazalna stimulacija je usmjerena tjelesno orijentiranoj – neverbalnoj komunikaciji s osobama poremećene percepcije, a polazi sa stajališta da osobe s vrlo teškim oštećenjima percepcije mogu bazalno komunicirati i kada nema vidljivih reakcija (Belančić, 2019).

Važno je naglasiti da stimulaciju treba razumno integrirati u dnevnu rutinu osobe kojoj je potrebna njega. Isto tako, terapijske mjere nikada ne smiju biti pokrenute protiv volje bolesnika ili korisnika skrbi. Metode

koje se primjenjuju potrebno je prilagoditi trenutnoj situaciji i nikako se ne smiju zanemariti potrebe bolesnika (Pro Pflege Management 2021).

U radu s korisnikom medicinska sestra treba biti upoznata s preprekama koje otežavaju svakodnevni život bolesnika, a time ometaju i napredak rehabilitacije. Medicinska sestra mora pokazati osjetljivost za tu vrstu problema i zalagati se za njihovo uklanjanje na svim razinama i mjestima gdje se ti problemi mogu i moraju rješavati (Pavić, 2014).

Medicinske sestre u svom radu koriste različite oblike podražaja i komunikacije s osobama koje nisu u mogućnosti



komunicirati ili na neki drugi način nisu sposobne sudjelovati u procesu zdravstvene

### Taktilna stimulacija

Mnogi autori naglašavaju važnost dodira u terapijskom i rehabilitacijskom procesu jer omogućava dobivanje pouzdanih informacija o stvarima u okolini. Dr. Andreas Fröhlich u svojoj knjizi *“Temelji bazalne stimulacije”* navodi važnost dodira i masaže te nudi čitav prikaz pokreta za masažu malog djeteta (Zdravstveno veleučilište, 2006). Autor knjige *Rođenje bez nasilja* F. Leboaye (1989) naglašava da je dodir prvi jezik koji čovjek poznaje rođenjem, dok se razumijevanje osjećaja razvija kasnije. Važnost dodira je najviše izražena kod slijepih osoba kao osnovni i neizostavni element komunikacije s okolinom (Zdravstveno veleučilište, 2006).

njege. U ovom radu ćemo navesti neke primjere.

Taktilna stimulacija može biti pasivna ako ju izvodi medicinska sestra samostalno i najčešće se odnosi na masaže aroma terapijskim uljima koja djeluju opuštajuće (lavanda ili ružmarin). Aktivna taktilna stimulacija zahtjeva uključenost korisnika u skladu s njegovim mogućnostima: slikanje, crtanje, izrada raznih tekstura od platna, dodirivanje predmeta uz objašnjenje teksture, didaktičke igračke i drugo (Slika 7). Obzirom da osjet dodira može biti promijenjen uslijed bolesti, medicinska sestra treba poznavati svakog pojedinog bolesnika i njegove taktilne percepcije te u skladu s tim izraditi plan taktilne stimulacije (Kruško, 2018, Universitas und Rehabilitation Klinik Ulm, 2021). Kad god je moguće, potrebno je uključiti i obitelj kao ravnopravnog člana tima.



**Slika 7.** Taktilna stimulacija

(izvor: <https://www.seniorenresidenz-rheinallee.de/basale-stimulation/>)

### **Auditivna stimulacija**

Auditivna stimulacija uključuje spektar različitih zvukova, od slušanja omiljene ili klasične glazbe, zvukova iz prirode, pričanja, pjevušenja poznatih mu pjesama ili zviždanje, pa sve do govora poznatih osoba (Slika 8). Pomoću osjeta sluha osoba postaje orijentirana na svoje okruženje dobivajući informacije o događajima oko sebe. Ukoliko osoba ne može komunicirati, mogu joj se staviti slušalice s glazbom ili glasom dragih osoba. Slušna stimulacija pomaže u opuštanju, podizanju

raspoloženja i vraćanju uspomena (Kruško, 2018). Potrebno je obratiti pozornost na glasnoću zvuka ukoliko osoba ima problema sa sluhom ili nosi slušni aparat (provjeriti ispravnost aparata, je li pravilno namješten i uključen te stanje baterije). Preglasan zvuk može imati kontraproduktivan učinak, stoga je važno paziti na glasnoću (Universitas und Rehabilitation Klinik Ulm, 2021). Važno je provjeriti može li osoba okrenuti glavu prema zvuku što također ima važnu ulogu u efikasnosti terapije.



**Slika 8.** Slušna/auditivna stimulacija (izvor: <https://www.adiva.hr>)

### **Vizualna stimulacija**

Vizualna stimulacija uključuje svjetlost, boju, oblik, fotografije (obiteljski albumi), filmove, dokumentarne filmove, zidni sat, kontrast boja i drugo (Universitas und Rehabilitation Klinik Ulm, 2021). Kada se oblici i boje pretvore u percepciju mozak analizira i kritizira viđeno te se vraćaju pohranjene uspomene, a istovremeno

bolesnici vježbaju prosudbu, usporedbu i mišljenje (Kruško, 2018). Osnovni oblik vizualne stimulacije je svjetlosna terapija ili terapija prirodnim osvjetljenjem što se može postići odlascima u prirodu i doživljajem ugone u boravku na suncu (Slika 9). Važno je obratiti pozornost da su predmeti za vizualnu stimulaciju u vidnom polju i da korisnik nema oštećen vid.



**Slika 9.** Vizualna stimulacija  
(izvor: Međunarodna udruga za promicanje bazalne stimulacije, 2021)

### **PRIMJENA BAZALNE STIMULACIJE U SVAKODNEVNOM RADU**

Primjena bazalne stimulacije ovisi prvenstveno o težini stanja bolesnika. Bez

obzira koliko je stanje ozbiljno, postoje različite mogućnosti primjene bazalne stimulacije u svakodnevnom radu, a ne zahtijevaju velika ulaganja i tehnička pomagala kao što je prikazano na Slici 10.



**Slika 10.** Pribor za provođenje bazalne stimulacije u svakodnevnom radu  
(izvor: Međunarodna udruga za promicanje bazalne stimulacije, 2021)

Postoji mnogo jednostavnih aktivnosti koje mogu stimulirati osjetila i percepciju:

- Možete se koristiti svjetlima različitih boja ili svjetiljkama koje se kreću (lava lampe- umirujući podražaj). To može stvarati stimulirajući ili umirujući podražaj.
- Pjevajte ili pjevušite pred svojim korisnikom ili pustite glazbu. Promjena ritmičnosti također pomažu u boljoj percepciji samoga sebe. Ako zdravstvena situacija dopušta, korisnik može sam svirati instrument.
- Koristite se invalidskim kolicima i stolcima za ljuljanje ukoliko je

- moguće (važno je omogućiti korisniku promjenu položaja tijela).
- Osobnu higijenu bolesnika obavljajte koristeći se stimulirajućim ili relaksirajućim podražajima. Masirati laganim ili snažnijim pritiskom po tijelu koristeći se različitim materijalima (trljačica, spužva, ručnik).
  - Pokretnim korisnicima omogućiti pjenušave kupke i vježbanje u bazenu ukoliko je to moguće.
  - Instalirajte različite objekte u vidokrug korisnika.
  - Obrok učinite vizualno privlačnim. Možete navlažiti pamučne štapiće sokom ili ledom i staviti ih na usne ili u usta.
  - Važno je uspostaviti dnevni ritam.
- Paziti da zvukovi ne budu preglasni jer to može imati neželjen učinak. Dobri su i „hvatači snova“ jer ne stvaraju buku.
  - Električni lampioni su šareni i pružaju ugodno svjetlo što ima pozitivan učinak na korisnika.
  - Napravite zid za fotografije na vidljivom mjestu s lako prepoznatljivim slikama obitelji, kućnog ljubimca, mjesta stanovanja ili drugih biografskih tema.
  - Poster ili transparent sa slikama ili motivima možete objesiti na strop dijagonalno iznad kreveta. Nikako ne iznad korisnika jer može izazvati strah (Pro Pflge Management, 2021).

Prilikom provođenja bazalne stimulacije važno je obratiti pozornost na sljedećih pet aspekata:

1. **Prostorija:** Razmislite o razmještanju prostorije i mogućnostima percepcije bolesnika/korisnika u njoj. Vrlo jednostavan primjer: obiteljske fotografije i crteži koji vise iznad uzglavlja kreveta su potpuno beskorisni jer ih korisnik ne vidi.
2. **Vrijeme:** Provjerite je li ponuda različitih vrsta stimulacije vremenski ograničena. Sve što je kontinuirano u vidnom polju više ne nudi raznolikost i poticaj.
3. **Brzina:** Važno je paziti na brzinu kretanja. Lampioni i predmeti koji vise sa stropa mogu izazvati strah ili iritaciju ukoliko se kreću prebrzo. Nemojte ih stoga vješati izravno na prozor.

4. **Sadržaj:** Pozabavite se biografskim i aktualnim ili sezonskim temama. To poboljšava orijentaciju i vraća sjećanja. Slike bi trebale biti dovoljno velike i lako vidljive, po mogućnosti manje ljudi na pojedinoj slici i manje detalja.

- **Promatranje:** Tijekom senzorne stimulacije promatrajte izraze lica i tjelesnu opuštenost ili nelagodu korisnika kako biste uvidjeli što voli, a što ne. Budite osjetljivi na ove neverbalne signale (Pro Pflege Management, 2021).

## ZAKLJUČAK

Bazalna stimulacija prepoznata je kao terapijski koncept koji može imati snažan utjecaj na živote bolesnika s neurološkim oštećenjima, štíćenike domova i drugih korisnika skrbi. Ako se pravilno koristi, može pomoći ljudima da dobiju najbolju moguću tjelesnu i psihološku podršku. Nadalje, ona je sredstvo komunikacije na neverbalnoj razini: osjetila se stimuliraju vestibularnim, tjelesnim i vibracijskim podražajima, a percepcija se aktivira na različite načine koristeći se mirisom, svjetlošću, dodirrom i glazbom, čime krajnji korisnici zdravstvene njege mogu bolje osjetiti svoje tijelo, bolje procijeniti svoj položaj u prostoriji i još mnogo toga. Bazalnom stimulacijom obrađuje se svih pet osjetila (njuh, sluh, okus, vid, dodir).

Specijalistička edukacija za samostalno provođenje bazalne stimulacije u Republici Njemačkoj, kolijevci tog koncepta, namijenjena je stručnjacima u zdravstvenoj

njezi, pedagoškim i terapijskim stručnjacima s tri godine edukacije te završenim osnovnim i naprednim tečajem. Zemlje u kojima se bilježi šira primjena bazalne stimulacije su Švicarska, Austrija, Republika Češka i druge zemlje kao što su Španjolska, Francuska i Luksemburg. Uspješan završetak specijalističkog usavršavanja daje mogućnost stjecanja licence za podučavanje koncepta u kontekstu radionica, tematskih tečajeva, osnovnih i naprednih tečajeva, kao i praktičnu podršku (Međunarodna udruga za promicanje bazalne stimulacije, 2021). To nam govori o širokom rasponu kompetencija medicinskih sestara/tehničara u zemljama Europske unije, što bi trebalo poslužiti kao temelj za primjenu bazalne stimulacije u Republici Hrvatskoj. Edukacija iz bazalne stimulacije u Hrvatskoj provodi se sporadično u pojedinim domovima za stare i nemoćne s ciljem unaprjeđenja kvalitete rada s oboljelima od demencije (Belančić, 2019). Edukacije su još moguće i kroz sestrinske

simpozije i kongrese s međunarodnim sudjelovanjem, ali niti jedan od navedenih oblika edukacije nema širi odjek koji bi se popularizirao taj koncept rada.

Koliko je bazalna stimulacija slabo prihvaćena i primijenjena terapijska metoda u našoj zemlji najbolje se može uočiti po nedostatnoj literaturi na hrvatskom jeziku. Stoga bi ovaj i slični radovi trebali poslužiti kao poticaj za više istraživanja na ovu temu

kako bismo pridonijeli implementaciji bazalne stimulacije u sustav zdravstvene njege u Hrvatskoj. Prema dostupnoj stranoj literaturi najveća vrijednost bazalne stimulacije jest u činjenici da omogućuje individualnu terapijsku i rehabilitacijsku njegu i podršku prema trenutno znanstveno priznatim kriterijima, služi zadovoljstvu i sigurnosti bolesnika kao i zadovoljstvu zaposlenika.

## LITERATURA

1. Basal Stimulation in the Context of Pedagogy and Care. 2020. Two examples out of practice. <https://basale-stimulation.de/das-konzept> (pristupljeno: 8. siječnja 2022.)
2. Belančić, S. (ur.). 2019. *Alzheimerova bolest. Priručnik za pomoć obiteljima i njegovateljima osoba oboljelih od Alzheimerove bolesti*. Plava šapa Zagreb. <http://alzheimer.hlz.hr/pdf/2019%20Prirucnik%20za%20pomoc%20obiteljima%20i%20njegovateljima.pdf> (pristupljeno: 20. siječnja 2022.)
3. Demenzportal. Basale stimulation: Was ist das? . <https://demenz-portal.at/aktuelles/basale-stimulation-was-ist-das/> (pristupljeno: 15. siječnja 2022.)
4. DocCheck Flexicon. Das Medizinlexikon zum MedMachen: Basale stimulation (2019). [https://flexikon.doccheck.com/de/Basale\\_Stimulation](https://flexikon.doccheck.com/de/Basale_Stimulation) (pristupljeno: 18. siječnja 2022.)
5. Fachklinik Enzensberg. Basale stimulation (2021). <https://www.fachklinik-enzensberg.de/akutmedizin/therapie/ergotherapie/basale-stimulation/> (pristupljeno: 8. siječnja 2022.)
6. Feil, B. 2021. 'Pflegekonzeppte in der Neurologie: Bobath Konzept, Basale Stimulation'. Nastavni materijal, RKU, Ulm.

7. Institut mensch, ethik und wissenschaft -IMEW. 2008. <https://www.imew.de/de/ueberuns/wissenschaftlicher-beirat/frau-prof-christel-bienstein/?type=1> (pristupljeno: 15. siječnja 2022.)
8. Internationaler Förderverein Basale Stimulation eV. Međunarodna udruga za promicanje bazalne stimulacije. 2020. <https://basale-stimulation.de> (pristupljeno: 18. siječnja 2022.)
9. Kruško, E. 2018. Metode skrbi za dementne bolesnike, Završni rad, Zdravstveno veleučilište. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:139:693994> (pristupljeno: 20. siječnja 2022.)
10. Leboaye, F. (1989). *Rodjenje bez nasilja*. Gradina. <https://www.beba-eva.hr/download/knjiga.pdf> (pristupljeno: 8. siječnja 2022.)
11. Ljubičić, M. 2014. *Zdravstvena njega osoba s invaliditetom*. Sveučilište u Zadru, Zadar.
12. Pavić, J. 2014. *Zdravstvena njega osoba s invaliditetom*. Zdravstveno veleučilište, Zagreb.
13. Pro Pflege Management. 2021. Basale stimulation mit allen fünf Sinnen. <https://www.ppm-online.org/stationaere-pflege/mdk-pruefung/basale-stimulation/> (pristupljeno: 15. siječnja 2022.)
14. Regionalni savez za cerebralnu paralizu, Srbija. 2019. Bazalna stimulacija. <https://www.cerebralneparaliza.com/sr/bazalna-stimulacija> (pristupljeno: 8. siječnja 2022.)
15. Universitas und Rehabilitation Klinik Ulm (RKU) – Sveučilišna i rehabilitacijska klinika Ulm, Deutschland. 2021. <https://www.rku.de/> (pristupljeno: 8. siječnja 2022.)
16. Zakladni Škola Zahradka. 2014. Basal stimulation. <https://www.zsahradka.cz/en/stranka-basal-stimulation-76> (pristupljeno: 8. siječnja 2022.)
17. Zdravstveno veleučilište. 2006. Rana stimulacija. Nastavni tekstovi: ZVU, Zagreb.

## **SUMMARY**

### **BASALE STIMULATION**

Basal stimulation is an educational-therapeutic and nursing concept of care intended for patients of all ages who have impaired physical and cognitive integrity. The concept was developed by prof. dr. med. Andreas Fröhlich in the mid-1970s. It includes a large number of techniques for tactile, somatic, vibrational, vestibular, gustatory, olfactory, auditory and visual stimulation. Basal stimulation follows a holistic approach through which emotions such as trust and self-awareness are built, while fear and tension are reduced.

The whole concept is based on knowledge from the fields of education, physiology, anatomy, neurology, developmental psychology and nursing. Its basic principle is to mediate the senses through a person's body and stimulate its perception, which allows it to communicate better with the environment. Basic elements include movement, communication and perception, and the integration of these elements. It respects the individual personality of each user to the greatest extent possible.

Respecting a holistic approach, nurses in the process of health care for people with disabilities can use different forms of stimuli and establish special forms of communication, which will be described in this review.

*Key words:* basale stimulation, nurse, holistic approach, health care, disability, rehabilitation